בְּיִישׁוּב לֹא עֲבִידְנָא – אם אבוא ביום טוב שני למקום שאין שלוחי בית דין באים לשם, והם נוהגים שלא לעשות בו מלאכה, בתוך היישוב ודאי שלא אעשה מלאכה, **מִפְּנֵי שִׁינּוּי הַמַּחֲלוֹקֶת** – הואיל ובני המקום נוהגים בו איסור לא אשנה את מנהגם לעיניהם, אך אני מסתפק אם אהיה **בַּמִּדְבָּר**, שאינו מקום יישוב, ואין שם חשש מחלוקת, **מַאי** – האם גם שם אני צריך שלא לעשות מלאכה. פושטת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ** רבי אבא לרב ספרא, **הָכִי אָמַר רַב מַתְּנָי, בְּאוֹפֶן כָּזֶה, בְּיִישׁוּב אֲסוּר** בעשיית מלאכה, **בַּמִּדְבָּר מוּתָּר** בעשיית מלאכה.

העובר על מה שאסרו חכמים, אפשר להעניש באחד משני עונשים, או לנדותו או להלקותו 'מכת מרדות'.

הגמרא מביאה מעשה באדם שעבר על דברי חכמים, ודנה בעונש הראוי לו. מספרת הגמרא: **רַב נָתָן בַּר אַסְיָא אֲזַל** [–הלך] **מְבֵי רַב לְפוּמְבְּדִיתָא בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל עֲצֶרֶת** [–חג השבועות], ומאותו בית מדרש עד פומבדיתא היה יותר מאלפיים אמה, ובהליכה זו עבר על איסור מדרבנן של חילול יום טוב שני. **שַׁמְּתֵיהּ** – נדהו **רַב יוֹסֵף**. שואלת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי** לרב יוסף, **וּלְנַגְּדֵיהּ מַר נְגַדֵּי** – ילקהו מר 'מכת מרדות'. משיבה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ** רב יוסף לאביי, **עֲדִיפָא עֲבַד לֵיהּ** – במה שנידתי אותו הענשתיו בעונש היותר חמור, שהנידוי חמור ממכת מרדות, **דְּכִמְעָרְבָא מִימְנוּ אֲנָגְדָא דְּרַב בְּי רַב וְלָא מִימְנוּ אַשְׁמַתָּא** – שהרי בארץ ישראל נהגו שכשתלמיד סרח היו החכמים נמנים ומתחברים להלקותו, אך לא היו מתחברים לנדותו, שלא רצו לנדותו משום שהנידוי חמור הוא, וחששו לכבוד התורה, הרי שנידוי חמור ממכת מרדות.

הגמרא מביאה לשון אחרת בענין העונש שבמעשה האמור: **אִיפָּא דְּאָמְרִי, נַגְּדֵיהּ רַב יוֹסֵף** – רב יוסף הלקהו לרב נתן בר אסיא מכת מרדות. שואלת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי** לרב יוסף, **נְשַׁמְּתֵיהּ** – ינדהו **מַר**, שזהו עונש יותר חמור, וזהו העונש הראוי למי שחילל יום טוב שני, **דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ, מְנַדִּין עַל עשיית מלאכה בְּשֵׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלֻיּוֹת**. משיבה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ** רב יוסף לאביי, **הָנֵי מִילֵּי אִינִישׁ דְּעָלְמָא** – רק בסתם אדם מנדים על חילול יום טוב שני של גלויות, אבל **הָכָא צוּרְבָא מִדְּרַבָּנַן הוּא** – כאן תלמיד חכם הוא זה שחילל יום טוב שני, **דְּמָטָא לֵיהּ עֲבָדֵי** – לכן הענשתיו בעונש יותר קל, **דְּכִמְעָרְבָא מִימְנוּ אֲנָגְדָא דְּרַב בְּי רַב וְלָא מִימְנוּ אַשְׁמַתָּא**, הרי שמכת מרדות זהו עונש יותר קל.

שנינו במשנה: **כֵּיוָן שֶׁיָּצָא בּוֹ הַמּוֹלִיךְ פֵּירוֹת שְׁבִיעִית וכו'** ממקום שכלו שם הפירות לחיה שבשדה [שזהו זמן הביעור] למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שכלו, חייב לבער. רבי יהודה אומר, אומרים לו, צא והבא לך אף אתה. והבינה הגמרא בכוונת רבי יהודה, שהמביא ממקום שלא כלו למקום שכלו אינו חייב לבער, שהדבר לא יביא למחלוקת, משום שיכול לומר לבן מקום שכלו, צא והבא לעצמך אף אתה ממקום שהבאתי ותמצא שלא כלו שם הפירות לחיה שבשדה, ותאכל ממה שתביא משם, ורק הפירות שיש לך בבית אסורים כיון שהם גדלו כאן, וכאן כבר כלו לחיה שבשדה. ומשמע, שכאשר אין חשש מחלוקת, רבי יהודה אינו סובר שצריך לנהוג בחומרי המקומות. ועל כך מקשה הגמרא: **וְלֵית לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה** – וכי רבי יהודה אינו סובר **הָא דְּתָנַן** (לעיל נ.) לענין ההולך ממקום שאין עושים מלאכה למקום שעושים או ממקום שעושים למקום שאין עושים, **נוֹתְנִין עָלָיו חוּמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם וְחוּמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁהָלַךְ לְשָׁם** לאסרו בעשיית מלאכה, שהרי כשהולך ממקום שאין עושים למקום שעושים אין חשש מחלוקת אם יעשה מלאכה, ואף על פי כן הוא נאסר לעשות מלאכה משום חומרי המקום שיצא משם, ולפי זה כמו כן המוליך פירות ממקום שלא כלו למקום שכלו, יש לו לנהוג כחומרת המקום שהלך לשם, אפילו שאין חשש מחלוקת.

הגמרא מבארת שאין כוונת רבי יהודה לפטור מביעור את המוליך ממקום שלא כלו למקום שכלו, ומעמידה את מחלוקתו עם תנא קמא באופן אחר: **אָמַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי, מַתְנִיתָא אַחֲרִיתִי קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה** – רבי יהודה מדבר על אופן אחר, **וְהָכִי קָאָמַר** – וכך כוונת תנא קמא, **אוֹ** המוליך פירות **מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא כָלוּ לְמָקוֹם שֶׁלֹּא כָלוּ וְשָׁמַע שֶׁכָּלוּ בְּמָקוֹמוֹ** הראשון שהוא מקומם הראשון של הפירות, **חַיָּיב לְבַעֵר** כמנהג המקום הראשון, ואפילו שבשעה שהוציאם משם עדיין לא היו נוהגים שם חומרא זו בהם ואין כאן 'חומרי מקום שיצא משם'. **רַבִּי יְהוּדָה** מיקל **וְאוֹמֵר**, שהוא פטור מלבער, משום שהוא יכול לומר לבן המקום הראשון, איני משנה ממנהגכם, שהרי הולכתי הפירות למקום שלא כלו, **וְצֵא וְהָבֵא לְךָ אַף אַתָּה מֵהֵיכָא דְּאִיתְּנְהוּ** – מהיכן שהם נמצאים, **וְהָא לֹא כָלוּ לְהוּ** – והרי במקום הזה הם לא כלו ותוכל למצוא הרבה מהם.

הגמרא דנה באופן האמור בביאור מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה. תמהה הגמרא: **לְמֵימְרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה לְקוּלָּא קָאָמַר** – האם ניתן לומר שרבי יהודה שאמר 'אומרים לו צא והבא לך אף אתה' בא לחלוק על תנא קמא ולהקל, **וְהָאָמַר** – והלא אמר **רַבִּי אֶלְעָזָר**, כך מקובלני מרבי, **לֹא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה** 'אומרים לו צא והבא לך אף אתה', **אֶלָּא לְחוּמְרָא** – להחמיר יותר מתנא קמא, ואיך אמר רב שישא שרבי יהודה מיקל מתנא קמא. מיישבת הגמרא: **אֶלָּא אֵיפוֹךְ** – יש להפוך תוספת זו שהוספנו על המשנה, וכך נאמר שתנא קמא סובר, שהמוליך פירות ממקום שלא כלו למקום שלא כלו ושמע שכלו במקומם הראשון, **אֵינוֹ חַיָּיב לְבַעֵר**, כיון שאין כאן משום 'חומרי מקום שיצא משם', שהרי כשהוציאם עדיין לא נאסרו. **רַבִּי יְהוּדָה** מחמיר **וְאוֹמֵר**, שחייב לבער, שאם לא כן יש כאן זילזול בבני מקומו הראשון, שהם אומרים לו **צֵא** עכשיו **וְהָבֵא לְךָ אַף אַתָּה** פירות **מֵהֵיכָא דְּאִיתְּנְהוּ** – מהיכן שהבאת פירותיך, **וְהָא כָּלוּ לְהוּ**.

הגמרא מעמידה את מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה באופן שלישי ומקשה עליו: **אִבַּיי אָמַר, לְעוֹלָם** אין מדובר במשנה שמביא ממקומו למקום השוה לו [כלומר, ממקום שלא כלו למקום שלא כלו], אלא **כִּדְקָתָנֵי** – כפי ששנינו בה, שהביא למקום שונה מהיכן שהוא היה, **וְהָכִי קָאָמַר** – וכך כוונת תנא קמא, המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, **אוֹ מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא כָלוּ לְמָקוֹם שֶׁכָּלוּ**, חייב לבער. ואם הוליכם ממקום שלא כלו למקום שכלו, **וְהֶחֱזִירָן לְמָקוֹמָן** הראשון **וַעֲדַיִין לֹא כָלוּ** שם, **אֵינוֹ חַיָּיב לְבַעֵר**. **רַבִּי יְהוּדָה** מחמיר **וְאוֹמֵר**, שחייב לבערם, כי אומרים לו, **צֵא וְהָבֵא לְךָ אַף אַתָּה מֵהֵיכָא דְּאִיתְּנְהוּ** – מהיכן שחזרת והבאת אותם עכשיו, **וְהָא כָּלוּ לְהוּ** שם. מקשה הגמרא: **מַתְקִיף לַהּ רַב אַשִׁי** על ביאורו של אביי, **לְרַבִּי יְהוּדָה** המחייב בביעור כשהוליכם ממקום שלא כלו למקום שכלו, אף שהחזירם למקומם הראשון ועדיין לא כלו שם, יש לתמוה, **אִטּוּ אַגַּבָּא דַּחֲמָרָא קָלַטְתְּנְהוּ** – וכי גב החמור שהכניסם לתוך המקום החמור [שכלו שם], קלטם שיחולו עליהם חומרי אותו מקום לחייבם בביעור, וכבר לא יועיל להחזירם למקומם הראשון, הרי לא גדלו שם וגם אינו אוכלם שם.

הגמרא מביאה אופן רביעי לבאר את מחלוקתם: **אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי**, תנא קמא ורבי יהודה נחלקו **בְּפָלוּגְתָּא דְּרַבָּנַי תַּנָּאֵי** – במחלוקתם של אלו התנאים, **דְּתָנַן** – ששנינו במשנה (שביעית פ"ט מ"ה), **הַכּוֹבֵשׁ שְׁלֹשָׁה כְּבָשִׁין** [–מניח שלשה מיני ירקות לזמן מרובה בתוך חומץ או ציר כדי שיתקיימו אותם ירקות] **בְּחָבִית אַחַת** וזמן ביעורו של כל אחד מהירקות שונה משל חבירו, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אוֹכְלִין עַל הָרִאשׁוֹן** – מותר לאכול משלשתם רק על פי זמנו של המין הממהר לכלות לחיה מן השדה ראשון, שמשעה שאחד מהמינים כלה כולם אסורים, כיון שכבישת שלושתם יחד עשתה אותם כירק אחד. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אַף עַל הָאַחֲרוֹן** – מותר לאכול אפילו משני המינים שכבר כלו לחיה מן השדה, על סמך המין האחרון שעדיין לא כלה. **רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כֹּל שֶׁבָּלָה מִינוֹ מִן הַשָּׂדֶה** – כל מין בשעה שהוא כלה מן השדה, **יַבְעֵר מִינוֹ** – יבער את אותו מין **מִן הֶחָבִית**, אך שאר המינים שלא כלו מותרים. מסיימת המשנה: **וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵיהֶן** של רבן גמליאל. מעתה כך מתפרשת המחלוקת במשנתנו, תנא קמא ששנה 'או שהוליך ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער' סובר כרבי יהושע שאפשר לאכול על סמך המין שלא כלה, וכך נשמע מדבריו, המוליך מיני פירות כבושים יחד ממקום שלא כלו למקום שכלו כל המינים, חייב

המשך בעמוד קמג

לבער, אבל אם כלו רק מקצת מהמינים אינו חייב לבער, ורשאי לאכול אף מהמין שכלה. ורבי יהודה סובר כרבן גמליאל שכל מין שכלה חייב לבערו, ולכן שנה שאומרים לו 'צא והבא לך אף אתה' מן השדה מאותו המין שכלה, והרי לא תמצאנו שם, ועל כן אותו מין חייב בביעור.

הגמרא מביאה אופן חמישי לבאר את מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה במשנתנו: **רַבִּינָא אָמַר**, תנא קמא ורבי יהודה נחלקו **בְּפָלוּתָא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי**, (דתנן) [דְּתַנְיָא], **אוֹכְלִין בַּתְּמָרִין** של שביעית אפילו במקום שכלו בו תמרים לחיה מן השדה, **עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּצוֹעַר** – עד שיכלו התמרים מהדקל האחרון שבצוער [–עיר התמרים]. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר**,

אוֹכְלִין מהם ואין צריך לבערם, עַל סמך התמרים שֶׁל בֵּין הַכִּיפֵּין – שנמצאים בין כפות התמרים, וְאֵין אוֹכְלִין עַל סמך התמרים שֶׁנמצאים בֵּין הַשִּׁיצִין – הקוצים הגדילים סביב הדקל, שכל זמן שמצויים תמרים בין העלים, הם מצויים לחיה שבשדה, ואפשר לאכול מהתמרים שבבית, אבל אם בשדה מצויים תמרים רק בין הקוצים, אין החיה יכולה ליטלם משם מפני הקוצים, ואין לאכול מהתמרים שבבית אלא צריך לבערם.

ומעתה כך מתפרשת המחלוקת במשנתנו, תנא קמא ששנה שכאשר 'כלו' הפירות מן השדה חייב לבער, כוונתו שהם כלו לגמרי, אבל אם עדיין יש פירות בין הקוצים אינו חייב לבער. ורבי יהודה מחמיר וסובר כדעת רבן שמעון בן גמליאל, שאין אוכלים על סמך הפירות שבין הקוצים, ולכן שנה שאומרים לו 'צא והבא לך אף אתה' ממקום הראוי ליטלם ולא תמצא, ועל כן אתה חייב לבער.

התבאר לעיל (נ: נב.) שפירות שביעית שכלו במקום אחד ולא כלו במקום אחר חייבים לבער רק במקום שכלו. הגמרא מביאה את פרטי חלוקת המקומות לענין זה. אומרת הגמרא: תָּנֵן הָתָם – שנינו במשנה (שביעית פ"ט מ"ב), שָׁלֹשׁ אַרְצוֹת לְבִיעוּר – ארץ ישראל חלוקה לשלש ארצות לענין חובת הביעור כשכלים פירות שביעית מן השדה, שבכל אחת מן הארצות שכלו בה הפירות חייבים לבער בה את הפירות, ואין אחת מהן שכלו בה הפירות סומכת על ארצות אחרות שלא כלו בהן. ואלו הן שלשת הארצות, ארץ יְהוּדָה, וְאֶרֶץ עֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְאֶרֶץ גָּלִיל. וְשָׁלֹשׁ אַרְצוֹת בְּכָל אַחַת וְאַחַת – ובכל אחת ואחת משלש הארצות שנזכרו, יש שלשה מקומות חלוקים בזמן כילוי הפירות [ואלו הם, הר, עמק, שפלה].

שואלת המשנה (שם פ"ט מ"ג): וְלָמָּה אָמְרוּ – לענין איזו הלכה אמרו שיש רק שָׁלֹשׁ אַרְצוֹת לַבִּיעוּר, הרי אם בכל אחת מהארצות יש שלשה מקומות שונים זה מזה לענין הזמן שכלים בהם הפירות לחיה, יוצא שיש תשע ארצות שונות זו מזו בזמן הביעור. משיבה המשנה: שֶׁיִּהְיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת וְאַחַת מאותן שלש ארצות החלוקות לביעור [שהן יהודה ועבר הירדן וגליל], עַד שֶׁיִּכְלֶה מהמקום הָאַחֲרוֹן מהשלשה מקומות שֶׁבָּהּ, כלומר, כל השלשה מקומות [הר ועמק ושפלה] שבתוך אותה ארץ, נחשבים ארץ אחת, ובגון ביהודה נחשבים הריה ועמקיה ושפלותיה ארץ אחת, ואפשר לאכול בכל יהודה עד שיכלה הפרי מכל יהודה, וכן כל השלשה מקומות שבעבר הירדן נחשבים ארץ אחת, ואפשר לאכול בכל עבר הירדן עד שיכלה הפרי מכל עבר הירדן, וכן כל השלשה מקומות שבגליל נחשבים ארץ אחת.

הגמרא מבררת את מקור הדין: מְנָא הָנֵי מִילֵּי – מהיכן למדנו דברים אלו, וכגון שאוכלים בכל אחד מהמקומות שבארץ יהודה על סמך מה שלא כלו הפירות באחד המקומות שבה, ואם כלו בכל המקומות שבה, אין אוכלים בה על סמך מה שלא כלו הפירות בארץ אחרת. משיבה הגמרא: אָמַר רַב חָמָא בַּר עוּקְבָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, אָמַר קְרָא – נאמר בפסוק (ויקרא כה ז), בענין פירות שביעית שיהיו מופקרים לכל אדם לאוכלם, 'וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל', ויש לדייק מדוע הוצרך הפסוק לומר 'ולבהמתך' שבהמתו יכולה לאכול, הרי אם החיה יכולה לאכול, בודאי שבהמתו שצריך לדאוג למזונותיה יכולה לאכול, אלא התורה באה להקיש את הבהמה לחיה, שכָּל זְמַן שֶׁחַיָּה אוֹכֶלֶת מִן הַשָּׂדֶה – שפירות שביעית מצויים בשדות לאכילת החיה, הַאֲכֹל – מותר לך להאכיל מהם לִבְהֶמָה שֶׁבַּבַּיִת, אבל אם כָּלָה – נגמרו הפירות לַחַיָּה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, כַּלֵּה לִבְהֶמְתְּךָ מִן הַבַּיִת – עליך לכלות מביתך את פירות השביעית שהכנסת עבור בהמתך, וּגְמִירִי – ומסורת בידינו מאבותינו, דְּאֵין חַיָּה שֶׁבִּיהוּדָה גְּדֵילָה עַל פֵּרוֹת שֶׁבַּגָּלִיל – שחיה הנמצאת בארץ יהודה אינה מתרחקת כל כך לאכול מהפירות שבארץ הגליל, וְכֵן אֵין חַיָּה שֶׁבַּגָּלִיל גְּדֵילָה עַל פֵּרוֹת שֶׁבִּיהוּדָה, אבל באותה ארץ [כגון בארץ יהודה או בארץ הגליל] הולכת היא ממקום למקום ואוכלת שם, לכן אם כלו בכל אותה ארץ נחשב שכלו לחיה שבשדה, משום שאין היא הולכת לארץ אחרת, אבל אם באותה ארץ כלו במקום אחד ובמקום אחר לא כלו, הולכת החיה לאותו מקום, ולא נחשב שכלו לחיה שבשדה.

הגמרא דנה היכן מבערים פירות שביעית שהוציאום לחוץ לארץ: תָּנוּ רַבָּנָן בברייתא, פֵּרוֹת שביעית שֶׁיָּצְאוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לָאָרֶץ, מְבַעֲרִין כשכלו לחיה והגיע זמן ביעורם, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן, ולא מטריחים אותו להחזירם לארץ לבערם שם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, יַחְזִרוּ לִמְקוֹמָן – לארץ ישראל, וְיִתְבַּעֲרוּ שם, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בפסוק שממנו למדנו דין ביעור פירות שביעית (ויקרא כה ז), 'וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל', כלומר, צריך להפקיר הפירות במקום דריסת חיה ובהמה שבארצך.

מקשה הגמרא: הָא אַפֵּיקְתֵּיהּ – הרי כבר דרשת מפסוק זה שאין בני ארץ אחת יכולים לסמוך אלא על הפירות שלא כלו בארצם, ולא על הפירות שלא כלו בארץ אחרת, ואיך רבי שמעון בן אלעזר דורש ממנו דרשה נוספת. מתרצת הגמרא: קְרֵי בֵּיהּ 'בָּאָרֶץ בְּאַרְצֶךָ' – בכדי לדרוש רק דרשה אחת די היה לכתוב 'בארץ', עתה שכתוב 'בארצך' יש לדרוש שתי דרשות. מתרצת הגמרא תירוץ נוסף: אִי נַמִי, דרשה אחת דורשים מתיבת 'בארצך', ואת הדרשה השניה דורשים מֵ'אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ' – מתיבת 'אשר'.

הגמרא מביאה מעשה בענין ביעור פירות שביעית בחוץ לארץ. מספרת הגמרא: רַב סָפְרָא נָפַק [–יצא] מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לָאָרֶץ, חֲוָה בַּהֲדֵיהּ גַּרְמָא דְּחַמְרָא – והיתה עמו איפה של יין דְּשָׁבִיעִית. לְוֹוּ בַּהֲדֵיהּ – נתלוו עמו בחברתו, רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא וְרַב כַּהֲנָא, תלמידיו של רבי אבהו. אָמַר לְהוּ – שאל אותם רב ספרא, האם אִיכָּא דִּשְׁמַע לֵיהּ מִינַּיְיהוּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ – יש מכם מי ששמע מרבי אבהו, אם הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הסובר שיש לבער פירות שביעית דווקא בארץ, אוֹ לֹא, ואפשר לבערם גם בחוץ לארץ. אָמַר לֵיהּ רַב כַּהֲנָא לרב ספרא, חָכֵי [–כך] אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא לרב ספרא, חָכֵי אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. אָמַר רַב סָפְרָא, נְקוֹט הָא כֻּלָּא דְּרַב הוּנָא בְּיָדָךְ – החזק בידך את מה שאמר רב הונא בריה דרב איקא בשם רבו [שאין הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ואין צריך לבער פירות שביעית דווקא בארץ ישראל], ולא את מה שאמר רב כהנא בשמו, כיון דְּדָיֵיק וְגָמַר שֶׁמַּעְתָּתָא מִפּוּמֵיהּ דְּרַבֵּיהּ – שרב הונא מדקדק בלימוד השמועה מפי רבו, כְּמוֹ רְחָבָה [שם של אמורא] דְּפוּמְבְּדִיתָא [–מהעיר פומבדיתא].

הגמרא מביאה היכן מצינו שרחבה דקדק בשמועתו: דְּאָמַר רְחָבָה – דקדק ואמר בלשון זו, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַר הַבַּיִת, סְטָיו [–ספסל] בָּפוּל הָיָה, סְטָיו לְפָנִים מִסְּטָיו – בהר הבית היו שני היקפים של ספסלים סביב סביב זה לפנים מזה, ורחבה דקדק לומר בלשון רבו 'סטיו כפול היה', ולא אמר 'איצטבא כפולה היתה', אפילו שבלשון המשנה (לעיל יא:) נקרא אותו ספסל 'איצטבא'.

מסיימת הגמרא את סיפור המעשה ברב ספרא: מאחר שרב ספרא סמך על רב הונא להקל ולא על רב כהנא להחמיר, קָרֵי עָלֵיהּ רַב יוֹסֵף – קרא רב יוסף על רב ספרא פסוק זה הנאמר בגנותם של עם ישראל (הושע ד יב), 'עַמִּי בְעֵצוֹ יִשְׁאָל, וּמַקְלוֹ יַגִּיד לוֹ', ודרש רב יוסף את תיבת 'מקלו' מלשון קולא, כלומר, כָּל הַמְיַקֵּל לוֹ – האומר לו דבר להקל, מַגִּיד לוֹ – הוא מקבל את דבריו וסומך עליו.

הגמרא מבררת מאיזה שיעור תמרים ושאר פירות בתחילת גידולם, כבר נחשבים 'פרי' לענין שיאסר להפסידם בשביעית, ולענין שיאסרו בהנאה משום ערלה. מספרת הגמרא: רַבִּי אִילְעָאי קָץ – קצץ דקל טעון כַּפְנִיָּיתָא – תמרים קטנים שעדיין לא נתבשלו דְּשָׁבִיעִית, וקצצו להשתמש בגזעו, וגרם בכך הפסד לכפניות שלא יבשילו. מקשה עליו הגמרא: הֵיכִי עָבִיד הָכִי – איך רבי אילעאי עשה כן לקצוץ את הדקל ולהפסיד את הכפניות שלא יבשילו, והרי בענין פירות שביעית, 'וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה' אָמַר רַחֲמָנָא – אמרה התורה (ויקרא כה ו), ולומדים מכך שפירות שביעית ניתנו לאכילה וְלֹא לְהַפְסֵד.

המשך בעמוד קיב

מבררת הגמרא את הקושיא: **וְכִי תֵּימָא הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּנָחֵית לְפֵירָא** – ואם תרצה לומר שכל האיסור להפסיד פירות שביעית אינו אלא בפרי שנגמר גידולו, שרק אז הוא נקרא 'פרי', **אֲבָל הֵיכָא דְּלָא נָחֵית לְפֵירָא** – אבל פרי שעדיין לא נגמר גידולו, **לָא** – אין איסור לגרום לו הפסד, כיון שאינו נקרא 'פרי'. וכי תוכל לומר כך, **וְהָאָמַר** [–והרי אמר] **רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, הָנֵי מַתָּחֲלֵי** [–קליפות הגדילות סביב תמרים בקטנותם] **דְּעָרְלָה** – שגדלו בתוך שלש שנים לנטיעת הדקל, **אֲסִירֵי** – אסורות בהנאה כמו פירות ערלה, ואפילו שאינן ראויות לאכילה אינן נחשבות כמו העץ עצמו המותר בהנאה, אלא שם 'פרי' עליהן **הוֹאִיל וְנַעֲשׂוּ שׁוֹמֵר לְפֵירֵי** – כיון שהן מגינות על התמרים. **וְהרי שׁוֹמֵר לְפֵירֵי אִיתַּמַּת הָוֵה** – הקליפות המגינות על התמרים מתי הן נמצאות, **בְּכוּפְתֵי** – כשהן כפניות, כלומר רק כשהתמרים קטנים, שאילו כשהתמרים גדילים הקליפות מתייבשות ונופלות, **וְקָא קָרֵי לְהוּ פֵּירֵי** – וקרא רב נחמן לכפניות אלו 'פירות', וביאר שיש בהן איסור ערלה, הרי שכפניות נחשבות 'פרי', וקשה איך רבי אילעאי קצץ את הדקל והפסיד את הכפניות.

מתרצת הגמרא: **רַב נַחְמָן דְּאָמַר** שפרי שלא נגמר [כגון כפניות] נקרא 'פרי', סובר **כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּתַנְיָא** (ערלה פ"א מ"ז), **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, סָמָדַר** [–הפירות הנראים בצורת ענבים מיד לאחר נפילת פרח הגפן], **אֶסּוּר** משום ערלה, **מִפְּנֵי שֶׁהוּא פֵּירֵי** – שכבר יש שם 'פרי' עליו. **וּפְלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ** – אך רבנן חולקים עליו (שם), ואומרים שסמדר מותר בערלה, הרי שרבנן סוברים שסמדר אינו חשוב פרי משום שלא נגמר, ורבי אילעאי שקצץ את הדקל עם הכפניות עשה כדעת רבנן.

רב שימי מנהרדעא מקשה על תירוץ הגמרא: **מַתְקִיף לָהּ** – מקשה על כך **רַב שִׁימִי מִנְּהַרְדְּעָא, וּמִי פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי** – וכי חכמים חולקים על רבי יוסי מלבד בגפן גם **בְּשָׁאַר אִילָנוֹת**, וסוברים שכפניות אינן נחשבות 'פרי', **וְהָא תָּנֵן** – והלא שנינו (שביעית פ"ד מ"ו), **מֵאֵימָתַי אֵין קוֹצְצִין אֶת הָאִילָנוֹת בַּשְּׁבִיעִית** – מאיזה שיעור של לבלוב האילנות אסור לקצוץ אותם בכדי להשתמש בענפיהם, משום שבכך מפסיד פירות שביעית, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כָּל הָאִילָנוֹת מְשַׁיְּוצִיאוּ** את תחילת העלים בימי ניסן. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, עִצֵּי הֶחָרוּבִין זמנם מְשֶׁיְּשַׁרְשְׁרוּ** – משעה שיראו בהם כשרשרות של חרובים, **וְהַגְּפָנִים** זמנם